

อาชญากรรมคดี 6 ตุลา กับผลกระทบ ต่อขบวนการแรงงาน

บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ
มูลนิธิอิอาร์มณ พงศ์พจน์

รัฐประหารโหดในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ได้นำไปสู่การฟื้นฟูใหม่ของกลุ่มเผด็จการขวาจัด โดยมีพลเรือนคือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (องคมนตรี) ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีภายใต้การโอบอุ้มของคณะทหารในนามคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มีการกวาดล้างกักขัง นักศึกษา ผู้นำมวลชน และประชาชนจำนวนมาก บางส่วนต้องเดินทางไปเข้าป่าเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ผู้นำกรรมกรหลายคนถูกจับ บางคนต้องหลบซ่อนและยุติการเคลื่อนไหว หลายคนถูกจำกัดการเคลื่อนไหว นักแรงงานฝ่ายขวาบางคนได้เป็นพยานให้ศาลทหารปรับปรับผู้บริสุทธิ์ และรับใช้สยบยอมเผด็จการอย่างหน้าด้าน

ความขัดแย้งในกลุ่มชนชั้นปกครองขณะนั้นนำไปสู่การรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 กลุ่มพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ และต่อมาได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาทั้งหมด ผ่านคลายความตึงเครียดของสถานการณ์ทางการเมืองขณะนั้น สหภาพแรงงานหลายแห่งเริ่มรวมตัว

เคลื่อนไหวมากขึ้น มีการก่อตั้งสหภาพเพิ่มขึ้นจนกระทั่งภายหลังอำนาจรัฐประหาร รสช. ประสบความสำเร็จในการออกกฎหมายขุบเลิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ แบ่งแยกการรวมตัวของแรงงานรัฐวิสาหกิจกับเอกชนออกจากกัน ตั้งแต่วันที่ 19 เมษายน 2534 ตราบจนปัจจุบัน

เราอาจสรุปผลกระทบสำคัญของรัฐประหารเลือด 6 ตุลาคมและบทบาท เผด็จการทหารต่อขบวนการแรงงานได้ ดังนี้

(1) การรัฐประหารได้ทำลายขบวนการเคลื่อนไหว 3 ประสาน ที่เกิดจากแนวร่วมความสัมพันธ์ของขบวนการนักศึกษาปัญญาชน ขบวนการกรรมกร และขบวนการชาวนา ที่ก่อตัวขึ้นไม่นานก่อนปี 2519 ทำให้การเคลื่อนไหวต่อสู้ขององค์กรแรงงานในระยะหลังต้องพึ่งตนเองอย่างโดดเดี่ยวทางสังคมในระดับสูง

(2) ค่าจ้างขั้นต่ำต้องถูกแช่แข็งนานมาก กล่าวคือ ค่าจ้างขั้นต่ำอัตราแรกจำนวน 12 บาทต่อวัน ที่บังคับใช้กับลูกจ้างกรรมกรเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2516 ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคมไม่นานนัก ภายหลัง 14 ตุลาคม 2516 กระแสของการเคลื่อนไหวต่อรองของขบวนการกรรมกรและการสนับสนุนของขบวนการนักศึกษาและองค์กรพันธมิตรหลายแห่ง ส่งผลให้ค่าจ้างขั้นต่ำขึ้นเร็วและค่อนข้างมาก คือ ปรับจาก 12 บาทเป็น 16 บาทในวันที่ 1 มกราคม 2517 และไม่ถึงปีก็ขึ้นเป็น 20 บาทในวันที่ 14 มิถุนายน 2517 และปรับขึ้นเป็น 25 บาทในวันที่ 16 มกราคม 2518 แต่เมื่อเกิดรัฐประหารเลือด 6 ตุลาคม 2519 ภายใต้อาณัติของเผด็จการที่คุกคามอำนาจต่อรองขององค์กรแรงงาน ส่งผลให้ค่าจ้างขั้นต่ำอัตรา 25 บาทต่อวันต้องถูกบังคับใช้ยาวถึง 2 ปี 8 เดือน กว่าที่จะขึ้นเล็กน้อยอีก 3 บาทเป็นอัตรา 28 บาทต่อวัน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2520 นับเป็นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กรรมกรต้องได้รับนานที่สุดในประวัติศาสตร์การมีกฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำไทย

(3) ผลกระทบต่อองค์กรจัดตั้งและการเรียกร้องของสหภาพแรงงาน

ภายหลังรัฐประหารเลือด 6 ตุลาคม 2519 รัฐอำนาจนิยมไม่ได้มีการออกคำสั่งปฏิวัติยกเลิกกฎหมายแรงงานและสหภาพแรงงานเหมือนการรัฐประหารยุคจอมพลสฤษดิ์เมื่อปี 2501 แต่สหภาพแรงงานจำนวนมากไม่อาจดำเนินกิจกรรมเต็มที่ เพราะอำนาจรัฐเข้ามาควบคุมอย่างสูง เช่น สหภาพแรงงานใดจะจัดประชุมใหญ่ สมาชิกต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่เสียก่อน หลายแห่งมีตำรวจสันติบาลเข้าสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด ไม่สามารถดำเนินการได้อิสระ รวมทั้งได้มีการยกเลิกศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ และสภาแรงงานแห่งประเทศไทย (ที่ก่อตั้งเมื่อ 1 พฤษภาคม 2519)

ในปี 2520 มีสหภาพแรงงานจัดตั้งขึ้นใหม่เพียง 2 แห่ง ในขณะที่มีสหภาพแรงงานถูกยกเลิกจากกรมแรงงานมากถึง 22 แห่ง นับเป็นปีแรกในประวัติศาสตร์แรงงานไทยนับจากปี 2515 เป็นต้นมา ที่จำนวนสหภาพแรงงานเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด จำนวนสหภาพแรงงานซึ่งมีอยู่ 185 แห่งในปี 2519 ลดลงเหลือเพียง 165 แห่งในปี 2520 ในปี 2521 ได้มีสหภาพแรงงานตั้งใหม่ 23 แห่ง สภาองค์การลูกจ้าง 2 แห่งและได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมา

สำหรับข้อพิพาทแรงงาน ในปี 2517-2519 มีจำนวน 447, 460 และ 340 ครั้งตามลำดับ ลดเหลือเพียง 61 ครั้งในปี 2520

การนัดหยุดงานซึ่งเป็นมาตรการต่อรองขั้นสุดท้ายของลูกจ้างในปี 2517-2519 มีจำนวน 357, 241 และ 133 ครั้งตามลำดับ ลดลงเหลือเพียง 7 ครั้งในปี 2520, ปี 2521 จำนวน 21 ครั้ง, 22 ครั้ง ในปี 2522 และต่อมาก่อ ๆ เพิ่มขึ้น แต่การรวมตัวก็มีความแตกแยกสูง ขาดเอกภาพในการร่วมมือต่อสู้ การต่อรองส่วนใหญ่อยู่ในกรอบของกฎหมายแรงงานและกลไกรัฐ นายจ้างพัฒนากลยุทธ์หลากหลายซับซ้อนในการทำลายล้างองค์กรลูกจ้างและผู้นำแรงงานได้มากขึ้น เช่น การใช้วิธียื่นข้อเรียกร้องสวนทางต่อสหภาพแรงงาน, การปิดงานชั่วคราว เฉพาะสมาชิกสหภาพแรงงานบางส่วน, การจ้างคนงานใหม่เข้ามาทำงานแทน

ลูกจ้างที่ใช้สิทธินัดหยุดงานซึ่งเป็นการทำลายสิทธิการหยุดงานของลูกจ้างโดยสิ้นเชิง, การใช้ยุทธศาสตร์การจ้างงานแบบยืดหยุ่น-จ้างงานชั่วคราวเพื่อกีดกันการรวมตัวต่อรอง เป็นต้น

(4) รัฐบาลเผด็จการออกกฎหมายเถื่อนปราบปรามจับกุมประชาชนที่เรียกร้องความเป็นธรรม สรุปได้ดังนี้

4.1 การออกคำสั่งห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป

คณะรัฐประหารได้ออกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เรื่อง ห้ามมิให้มั่วสุมทางการเมือง ณ สถานที่ใด ๆ มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ทำให้การประชุมโดยเปิดเผยของคณะกรรมการบริหารสหภาพแรงงาน การจัดอบรมให้การศึกษาสมาชิกและการจัดประชุมใหญ่สมาชิกสหภาพแรงงานไม่อาจดำเนินการโดยอิสระได้ เพราะถูกถือว่าเป็นการมั่วสุมชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คนได้

ดังนั้น หากสหภาพแรงงานใดต้องการจัดประชุมดังกล่าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ต้องถูกจับกุมใส่ร้าย จะต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่เสียก่อน ซึ่งขณะนั้น สหภาพแรงงานมักถูกมองว่าเป็นตัวก่อวินหรือเป็นภัยต่อความมั่นคง และถ้าขออนุญาตจากสารวัตรตำรวจได้แล้ว ก็จะมีเจ้าหน้าที่สันติบาลหรือตำรวจท้องที่เข้ามาสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด ทำให้สหภาพแรงงานส่วนใหญ่ไม่จัดประชุมใหญ่ในช่วงนี้

สหภาพแรงงานบางแห่งที่ออกแถลงการณ์และแสดงท่าทีสนับสนุนการปลดปล่อยผู้ต้องหาคดี 6 ตุลา โดยเปิดเผย กรมแรงงานออกคำสั่งปลดคณะกรรมการสหภาพแรงงานได้ อ้างว่าเป็นการแสดงบทบาทที่ฝ่าฝืนวัตถุประสงค์ของสหภาพแรงงาน

จนกระทั่งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีตั้ง

แต่เดือนตุลาคม 2520 สหภาพแรงงานต่าง ๆ เริ่มมีการจัดประชุมใหญ่และเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่เพื่อดำเนินงานต่อไป นายกฯ เกรียงศักดิ์ ก็ได้หาคะแนนเสียงจากประชาชน โดยเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภานิติบัญญัติให้ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ดังกล่าว โดยแถลงเหตุผลว่า เนื่องจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว และเพื่อประโยชน์ในการเตรียมการเลือกตั้งที่จะมีขึ้น ซึ่งระบบเลือกตั้งधिปโดยในระยะต่อมา นายกรัฐมนตรียังต้องมาจาก “นายทหาร” ยาวนานภายใต้ระบบที่บางฝ่ายเรียกว่า ระบบกึ่งเผด็จการ จนกระทั่งปี 2530 ที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ยอมสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มีโอกาสเป็นนายกรัฐมนตรี คนแรกที่มาจาก ส.ส. ภายหลัง 6 ตุลาคม 2519

4.2 การจับลูกจ้างที่หยุดงานในข้อหาภัยสังคม

คณะรัฐประหารได้ออกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 22 เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม โดยกำหนดลักษณะบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมไว้อย่างคลุมเครือกว้างขวาง ให้อำนาจฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมกักขังผู้ต้องหากฎภัยสังคมนานแค่ไหนก็ได้โดยไม่มีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในกระบวนการศาลยุติธรรม กล่าวกันว่า เป็นคำสั่งคณะปฏิรูปที่ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางที่สุด และก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนมากที่สุด มีคนทุกอาชีพถูกจองจำละเมิดเสรีภาพประมาณ 12,000 คนในช่วงภายหลัง 6 ตุลาคม ปี 2519 -2521

มีกรรมกรที่โดนจับกุมในข้อหาภัยสังคมเป็นจำนวนมากเมื่อจำเป็นต้องหยุดงานประท้วงต่อรองกับนายจ้าง เช่น มกราคม 2520 จับกรรมกรแสงฟ้าแบตเตอร์ 12 คน, จับกุมคนงานบริษัทรอยแอลโมเสด เอ็กซ์พอร์ต 15 คน, กุมภาพันธ์ 2520 จับกรรมกร 10 คนของบริษัทสหชัยพืช จำกัด หลังการประท้วง 1,500 คน เป็นต้น

คำสั่งภัยสังคมดังกล่าว ได้ถูกคัดค้านจากนักกฎหมายและองค์กรประชาชนอย่างกว้างขวางจนกระทั่งรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ต้องเสนอต่อรัฐสภาให้ยกเลิกเมื่อเดือนตุลาคม 2522

(5) **รัฐบาลเผด็จการใช้อำนาจบริหารและกลไกทางกฎหมายจำกัด ล้อมกรอบแบ่งแยกอำนาจต่อรองของลูกจ้างและสหภาพแรงงาน สรูปได้แก่**

5.1 ห้ามลูกจ้างนัดหยุดงานและนายจ้างปิดงาน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2519 ให้ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้ ให้เข้าสู่การชี้ขาดและห้ามลูกจ้างนัดหยุดงานหรือนายจ้างปิดงาน ซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิการต่อรองของลูกจ้างอย่างร้ายแรง เพราะปกติเมื่อเกิดกรณีพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้ จะมีนายจ้างน้อยรายที่ต้องการปิดงานชั่วคราว ทำให้นายจ้างหลายแห่งใช้วิธีไม่ยอมเจรจาข้อเรียกร้องหรือถ่วงเวลาการพิจารณาข้อเรียกร้อง โดยให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ (ครส.) ชี้ขาดแทน โดยลูกจ้างไม่อาจใช้มาตรการนัดหยุดงานเป็นอำนาจต่อรองกดดันได้แต่อย่างไร

ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องห้ามนัดหยุดงาน ได้รับการคัดค้านอย่างเป็นทางการเนื่องจากนักวิชาการแรงงาน ขบวนการสหภาพแรงงานและองค์กรผู้รักความเป็นธรรมต่าง ๆ การเคลื่อนไหวได้เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จนถึงเดือนกันยายน 2522 สภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมใหญ่สหภาพแรงงานทั่วประเทศขึ้นที่หอประชุมคุรุสภา มีตัวแทนสหภาพแรงงานกว่า 80 แห่งเข้าร่วมประชุมในครั้งนั้น ที่ประชุมมีมติร่วมกันให้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลยกเลิกประกาศดังกล่าว แต่รัฐบาลได้ตอบกลับมากว่า “การทำนัดหยุดงานและห้ามปิดงานดังกล่าว เพื่อให้เกิดความสงบสุขในบ้านเมือง และในภาวะการณ์เช่นปัจจุบัน การนัดหยุดงานอาจไม่เป็นผลดีต่อลูก

จ้างได้ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและการมีคนล้นงาน” (ไพศาล ธวัชชัยนันท์, คำกล่าวรายงานต่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เนื่องในวันแรงงานแห่งชาติ 1 พฤษภาคม 2523)

สภาแรงงานและสหภาพแรงงานต่าง ๆ ไม่พอใจคำตอบนี้ จึงได้มีการจัดประชุมกันอีกเมื่อเดือนธันวาคม 2522 ที่สภาแรงงานฯ และลงมติเสนอให้รัฐบาลพิจารณาใหม่ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลชุดพลเอกเกรียงศักดิ์ ก็ได้ลาออกก่อนในเดือนกุมภาพันธ์ 2523 เนื่องจากวิกฤตการประท้วงเรื่องขึ้นราคาน้ำมัน

ต่อมา สมาคมนายความแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้จัดสัมมนาเรื่อง “กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน” เมื่อวันที่ 26-27 เมษายน 2523 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผู้แทนนักกฎหมาย นักวิชาการ นักหนังสือพิมพ์ และองค์กรสหภาพแรงงานต่าง ๆ เข้าร่วมกว่า 120 คน ที่ประชุมเห็นด้วยกับการให้รัฐบาลยกเลิกประกาศห้ามนัดหยุดงาน ทั้งยังเห็นว่ากฎหมายยังไม่ได้มีหลักประกันและคุ้มครองสิทธิการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างเพียงพอ

จนกระทั่งเดือนมกราคม 2524 รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ยอมยกเลิกประกาศห้ามนัดหยุดงานดังกล่าว ภายหลังบังคับใช้ทำลายสิทธินัดหยุดงานของลูกจ้างมานานกว่า 4 ปี

5.2 ออกกฎกระทรวงจำกัดสิทธินัดหยุดงานของลูกจ้างในกิจการบางประเภท

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 23 กำหนดให้ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้ในบางกิจการไม่มีสิทธินัดหยุดงาน คือ การรถไฟ การท่าเรือ การโทรศัพท์ หรือการโทรคมนาคม การผลิตหรือจำหน่ายพลังงาน หรือกระแสไฟฟ้าแก่ประชาชน การประปา การผลิตหรือการจำหน่าย

พลังงาน หรือกระแสไฟฟ้าแก่ประชาชน การประปา การผลิตหรือการกลั่นน้ำมันเชื้อเพลิง กิจการโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลและกิจการอื่นที่กระทรวงมหาดไทยจากกำหนดในกระทรวงอื่กก็ได้

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ใช้สถานการณ์รัฐประหารขณะนั้นให้กระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2519) เพิ่มกิจการที่ห้ามการนัดหยุดงานดังนี้ คือ

1. กิจการทุกประเภทของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธิงบประมาณ
2. กิจการของวิทยาลัยเอกชนและของโรงเรียนราษฎร์ ตามกฎหมายว่าด้วยวิทยาลัยเอกชน และกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์
3. กิจการสหกรณ์ ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์
4. กิจการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมตลอดถึงกิจการบริการเสริมการขนส่งหรือเกี่ยวเนื่องกับการขนส่ง ณ สถานีขนส่งท่าเทียบเรือ ท่าอากาศยาน และกิจการท่องเที่ยว
5. กิจการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง

คำสั่งห้ามนัดหยุดงานดังกล่าว คงเป็นเพราะความหวาดกลัวการหยุดงานต่อรองของขบวนการแรงงานและกฎกระทรวงดังกล่าวนี้ยังมีผลบังคับใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

5.3 ควบคุมการจัดตั้งและบทบาทของสภาแรงงาน

ก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สหภาพแรงงานหลายแห่งได้จัดประชุมและประกาศรวมตัวก่อตั้งเป็น สภาแรงงานแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2519 โดยมีนายไพศาล ธวัชชัยนันท์ เป็นประธานสภาแรงงาน ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากกลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ซึ่งมีฐานสมาชิกมากที่สุดและมีบทบาทโดดเด่นในการเคลื่อนไหวแรงงานขณะนั้น

รัฐบาลรัฐประหารได้แก้ไข พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 กำหนดให้การจัดตั้งสภาองค์การลูกจ้างต้องมีสหภาพแรงงาน หรือสหพันธ์แรงงานไม่น้อยกว่า 15 แห่ง ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนให้มีฐานะนิติบุคคล และกำหนดวัตถุประสงค์ให้ทำหน้าที่จำกัดเฉพาะเรื่อง “เพื่อส่งเสริมการศึกษา และส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์เท่านั้น” หมายถึง ต้องการห้ามยื่นข้อเรียกร้องต่อรองใด ๆ กับรัฐบาล และสกัดกั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองของบทบาทสหภาพแรงงานนั่นเอง

ต่อมา กลุ่มสหภาพแรงงานสังกัดนายไพศาล วัชชัยนันท์, นายอารมณ พงศ์พจน์ และคณะได้มายื่นขอจดทะเบียนเป็นสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย และได้รับจดทะเบียนเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2521

สภาองค์การลูกจ้างแห่งที่สองที่จัดตั้งขึ้นตามมา คือ สภาองค์การลูกจ้างแรงงานเสรีแห่งชาติ ได้รับทะเบียนเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2521 มีนายทอง เหล่าวานิช (สร.บุญรอดบริวเวอรี่) เป็นประธานสภาฯ ได้เกิดความขัดแย้งภายในองค์กรเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลในการจัดงานแห่งชาติ ปี 2522 ทำให้สหภาพของนายทองถอนตัวไป

นายทอง เหล่าวานิช เคยเปิดเผยว่า “สภานี้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกรมแรงงานคนหนึ่ง และยอมรับว่าได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) กรรมการสภาแห่งนี้มีพวกนักแรงงานฉวยโอกาสอยู่ ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานจริง แต่แสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่ง” (ข่าวคนงาน ปักข์แรก, 1-15 ต.ค. 2522, น.30-31 จัดทำโดย สภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย)

5.4 นโยบายแบ่งแยกรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงาน

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้มีมติ ครม.เมื่อเดือนเมษายน 2520 ให้รัฐวิสาหกิจอยู่นอกการควบคุมของกฎหมายแรงงาน และได้พยายาม

ปรารถนาให้เป็นกฎหมาย กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจได้คัดค้านจนทำให้รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ต้องเปลี่ยนแปลงมติดังกล่าว ต่อมา พ.ศ.2523 กลุ่มนักบริหารงานบุคคล กอ.รมน.ได้ยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลให้แยกพนักงานรัฐวิสาหกิจออกจาก พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 เพราะเห็นว่าขั้นตอนการดำเนินงานด้านแรงงานสัมพันธ์ของรัฐวิสาหกิจแตกต่างจากเอกชน ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ ควรมีกฎหมายเฉพาะ เพื่อป้องกันพนักงานนัดหยุดงาน และเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวของธุรกิจเอกชนทำให้เกิดปัญหาแรงงานตามมา เป็นต้น

รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งใหม่ในระยะหลัง รัฐบาลจะไม่ให้จัดตั้งสหภาพแรงงาน ได้แก่ พ.ร.บ.การทำอวกาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 มาตรา 6 กำหนดให้กิจการไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์

เมื่อพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยกลุ่มหนึ่งดำเนินการก่อตั้งสหภาพแรงงานก็ได้ถูกฝ่ายบริหารขัดขวาง และกระทรวงการคลังได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีออกพระราชกฤษฎีกากำหนดธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกิจการที่พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ไม่ใช้บังคับเมื่อปี 2523 ทำให้พนักงานไม่สามารถจัดตั้งสหภาพได้

การแบ่งแยกรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงาน ได้ดำเนินการสำเร็จเบ็ดเสร็จในปี 2534 ภายใต้ระบบเผด็จการคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) แม้ว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะแก้ไขกฎหมายให้สิทธิรัฐวิสาหกิจจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ภายใต้ พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 แต่ก็ยังคงแบ่งแยกสิทธิการรวมตัวของแรงงานเอกชนกับรัฐวิสาหกิจต่อไป

บทส่งท้าย

จากประสบการณ์ติดตามศึกษา การเคลื่อนไหวต่อรองของสหภาพแรงงาน

ในสังคมไทยมากกว่า 10 ปี ผู้เขียนมีข้อสรุปว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของกรรมกรลูกจ้างส่วนใหญ่ยังอยู่ในฐานะข้ำแยแ่ด้วยโอกาส เผชิญกับความไม่มั่นคงในการทำงานเสมอมา นายจ้างจำนวนมากและวัฒนธรรมสังคมไทยยังมีทัศนคติในทางลบต่อบทบาทการต่อรองของสหภาพแรงงานพอสมควร ดูเหมือนว่า แม้ภายนอกรั้วโรงงานจะมีบรรยากาศแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนหลายประการที่ขยายตัวขึ้นแต่ภายในรั้วประตูโรงงานสิทธิเสรีภาพของแรงงานส่วนใหญ่ยังมีดมนมืดชิด คนงานยังคงถูกกดขี่ขูดรีด ยังไร้ศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ชนต่อไป

อารมณั พงศ์พงัน นักแรงงานหนุ่มจากสหภาพแรงงานการประปา นครหลวง, อดีตรองประธานสภาแรงงานแห่งประเทศไทย และรองประธานกลุ่มประสานงานสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพยายามประสานการเคลื่อนไหวกับขบวนการนักศึกษาและชาวนาได้ถูกตำรวจสันติบาลบุกเข้าตรวจค้นและเชิญตัวออกจากบ้านเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2519 และได้ถูกจับกุมยึดเยียดข้อหาบุคคลซึ่งเป็นภัยต่อสังคมตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ต่อมาได้กลายเป็น 1 ในผู้ต้องหาคดี 6 ตุลา ร่วมกับผู้นำนักศึกษาอีก 18 คน ในอีกหลายข้อหา เช่น การกระทำความอันเป็นคอมมิวนิสต์, ก่อการจลาจล, โดยต้องขึ้นศาลทหาร ในภาวะกบฏัยการศึก ไม่มีสิทธิได้รับการประกันตัวเป็นคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ถูกต่อต้านจากทั่วโลก

อารมณั พงศ์พงัน ไม่ยอมหลบซ่อนตัวไม่ยอมเข้าป่าไปต่อสู้อัร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในขณะนั้น เขายืนยันเจตนาบริสุทธิ์ของตนเองจนกระทั่งต้องถูกจับกุม ในระหว่างถูกคุมขังได้เขียนบทความจำนวนมากเพื่อถ่ายทอดจุดยืนการต่อสู้และความคิดเห็นต่ออำนาจอธรรม สำหรับผองมิตรที่ถามอารมณั พงศ์พงันว่าทำไมไม่หลบหนีไปไหน? อารมณั ได้ตอบอย่างหนักแน่นว่า

